

Sondaj privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației, august 2009

Sinteză

Standardele și termenii de creditare¹ au continuat să se înăsprească. Procesul s-a manifestat în aceeași măsură atât în cazul companiilor nefinanciare, cât și al populației. Tendința de înăsprire s-a temperat față de trimestrele anterioare. Cererea de credite a continuat să se restrângă.

A. Sectorul companiilor nefinanciare

- **Standardele de creditare** s-au înăsprit și în T2/2009, dar tendința a fost de atenuare. Procentul net al băncilor care au procedat la astfel de măsuri s-a înjumătățit față de ultima parte a anului 2008. În opinia băncilor, caracterul restrictiv va însoți și evoluția viitoare a normelor de creditare. Principalii factorii care au justificat modificarea standardelor de creditare au pierdut în importanță, dar rămân aceeași: riscul asociat colateralului/garanției solicitate, așteptările privind situația economică generală și riscul asociat industriei în care activează compania.
- **Termenii creditării** au devenit mai restrictivi, ponderea băncilor care au luat astfel de măsuri fiind însă în scădere. Cerințele de colateral/garanții se detașează din punct de vedere al prudenței băncilor, urmare a ajustării prețurilor activelor imobiliare.
- **Cererea de credite** a rămas în teritoriu negativ pentru al doilea trimestru consecutiv. Pentru perioada următoare, băncile se așteaptă la stoparea acestei evoluții.
- **Riscurile asociate companiilor** au sporit, majoritatea sectoarelor înregistrând, în opinia creditorilor, deteriorări pronunțate. Se evidențiază sectorul tranzacțiilor imobiliare și al construcțiilor.

B. Sectorul populației

- **Standardele de creditare** au devenit într-o oarecare măsură mai restrictive în T2/2009 pentru toate tipurile de credite, confirmând așteptările băncilor. Prognozele pentru T3/2009 indică temperarea ultimelor tendințe.
- **Termenii creditării** au fost revizuiți în T2/2009, dar într-o măsură mai mică decât în ultimele perioade. Sporul de restrictivitate se reflectă în reducerea ponderii serviciului datoriei în venitul lunar și majorarea spread-ului ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M.
- **Cererea de credite** de consum s-a restrâns mai mult decât în cazul creditelor ipotecare. Pentru trimestrul următor, băncile se așteaptă la revigorarea solicitărilor pentru toate timpurile de credite.

¹ A se vedea Anexa pentru aspecte legate de caracteristicile și terminologia sondajului privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației.

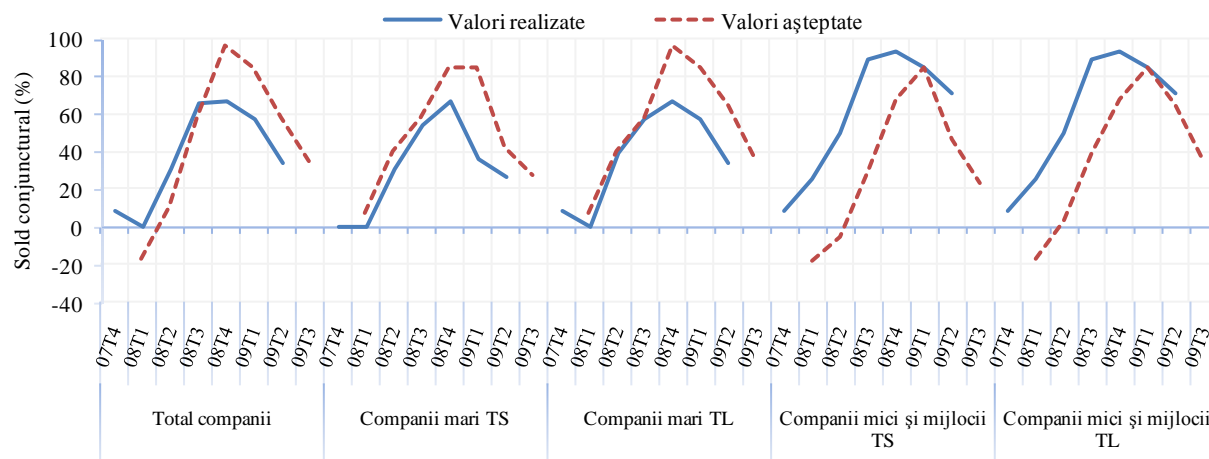
A. Creditarea companiilor nefinanciare

A1. Standardele de creditare

La nivel agregat, standardele de creditare s-au înăspriț în al doilea trimestru din 2009, însă caracterul restrictiv a avut o intensitate mai redusă. Procentul net al băncilor care au procedat la astfel de măsuri s-a înjumătățit față de ultima parte a anului 2008 (Grafic 1). Efectul cumulat al ultimelor cinci trimestre consecutive de înăspriț face ca gradul de restrictivitate al standardelor de creditare pentru companii să fie în prezent la un nivel considerabil. Așteptările băncilor pentru următoarele trei luni indică o evoluție asemănătoare ultimului trimestru.

În structură, IMM-urile continuă să resimtă cel mai pregnant înăspriț standardelor de creditare, indiferent de maturitatea creditării. Companiile mari se află într-o poziție mai bună. Nivelul de restrictivitate manifestat de bănci față de acestea s-a situat în ultimul an, atât sub cel al IMM-urilor, cât și sub așteptări. În continuare, băncile anticipează o ușoară înăspriț a standardelor de creditare la nivelul tuturor companiilor, sensibil mai pronunțată pe scadențele lungi.

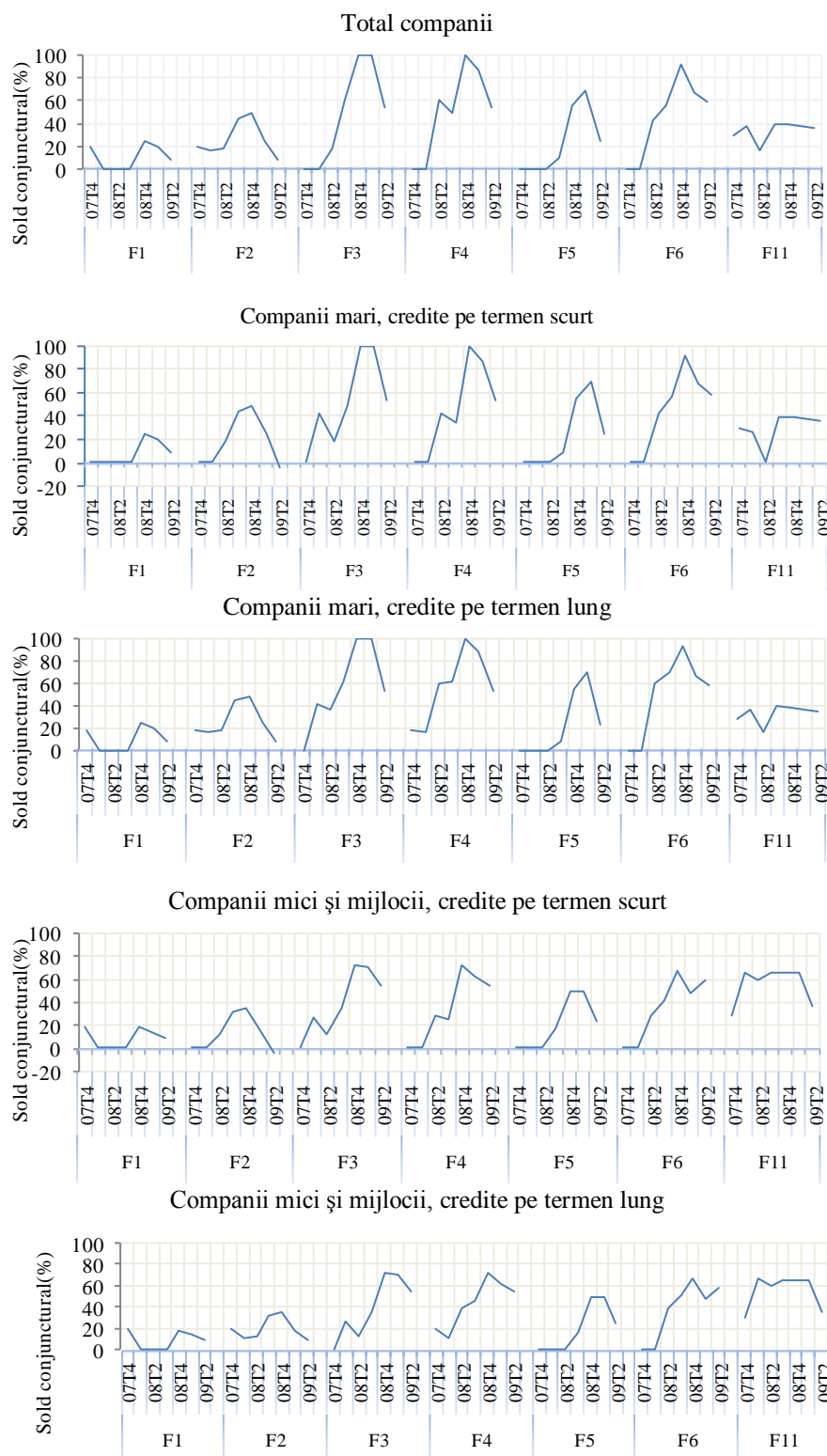
Grafic 1: Modificări ale standardelor de creditare

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăspriț a standardelor de creditare
- valorile așteptate privesc atât standardele de creditare, cât și termenii creditării

Factorii care au justificat modificarea standardelor de creditare au scăzut în importanță la nivelul sectorului bancar, dar și-au păstrat cu mici excepții ierarhia (Grafic 2). Riscul asociat colateralului/garanției solicitate este atent monitorizat de instituțiile de credit, întrucât cea mai mare parte a creditului către companii este garantată cu ipotecă. Așteptările privind situația economică generală și riscul asociat industriei în care activează compania rămân în continuare importanți pentru standardele de creditare. Creșterea ponderii creditelor neperformante în portofoliul băncilor apare ca un factor puțin important, în pofida dinamicii accentuate pe care acest indicator a cunoscut-o în perioada analizată.

Grafic 2: Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

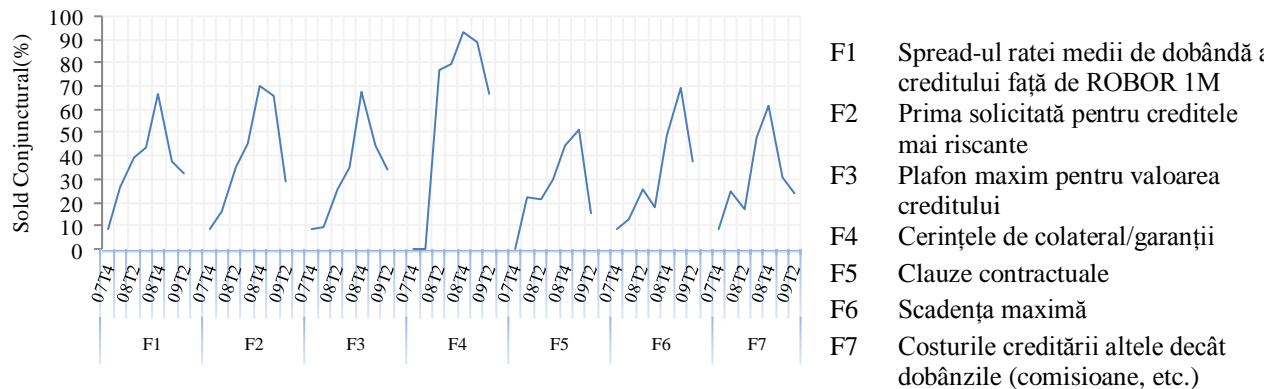
- F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii
- F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
- F3 Așteptările privind situația economică generală
- F4 Riscul asociat industriei în care activează compania
- F5 Modificarea ponderii creditelor neperformante în portofoliul băncii
- F6 Riscul asociat colateralului/garanției solicitate
- F7 Riscul asociat unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor (doar pentru creditele garantate cu ipotecă asupra imobilelor comerciale)
- F8 Presiunea concurenței din sectorul bancar
- F9 Presiunea concurenței din sectorul nebancar
- F10 Concurența cu alte surse de finanțare (piața de capital, acționariat etc.)
- F11 Alți factori

Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
 - factorii F7, F8, F9 și F10 nu au suferit schimbări

A2. Termenii creditării companiilor nefinanciare

Termenii contractelor de credit au fost revizuiți în ansamblul lor (Grafic 3). Ponderea băncilor care au luat astfel de măsuri este în scădere. Cerințele de colateral/garanții se detașează din punct de vedere prudential, urmare ajustării prețurilor activelor imobiliare înregistrate în ultimul an și a perspectivelor de menținere a acestei tendințe. De asemenea, băncile au mai procedat la: (i) reducerea scadenței maxime de acordare a creditelor, (ii) plafonarea nivelului maxim al sumelor împrumutate, (iii) majorarea spread-ului la rata medie de dobândă a creditului față de ROBOR 1M, precum și a (iv) primei solicitate pentru creditele mai riscante.

Grafic 3: Modificarea termenilor contractelor de creditare

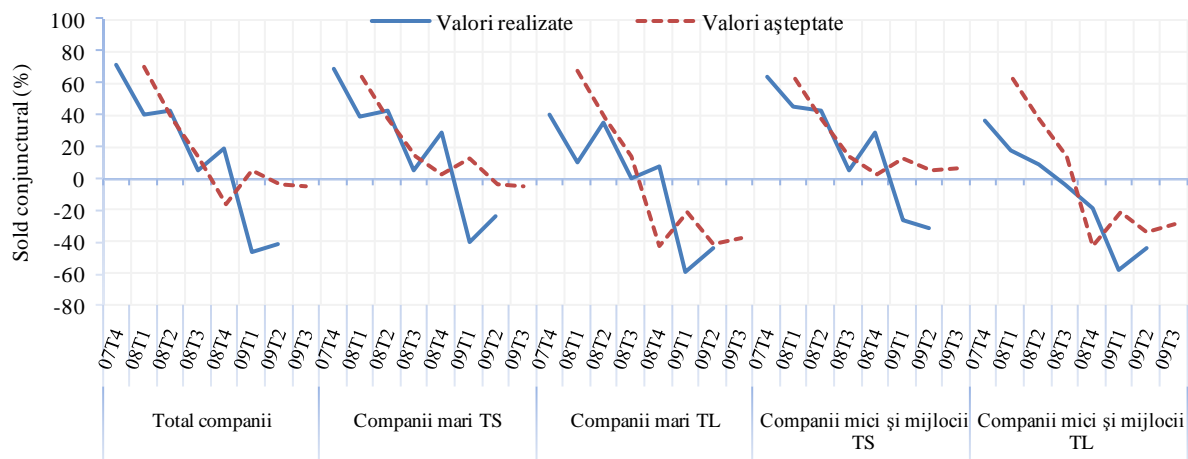
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înaprire a termenilor de creditare

A3. Dinamica cererii de credite provenind de la companiile nefinanciare

La nivel agregat, se manifestă o restrângere a cererii de credite din partea companiilor nefinanciare în cazul a peste 40% din băncile din sistem, contrar evoluției preconizate (Grafic 4). Cauzele principale vizează: (i) scăderea activității economice, pusă în evidență și de majorarea de peste șapte ori a numărului cererilor de suspendare temporară a activității, dizolvare voluntară și radiere voluntară a societăților comerciale înregistrate în primul semestru din 2009, față de aceeași perioadă din 2008 (106.848 față de 14.502), dar și (ii) condițiile de creditare semnificativ înaprite în ultimul an.

În structură, diferențierea se realizează în principal în funcție de maturitate. Cererea de credite pe termen lung a înregistrat o scădere ușor mai accentuată decât în cazul celor pe termen scurt. Angajamentele pe termen lung sunt evitate în actualele condiții de finanțare, multe dintre proiectele de investiții din această perioadă fiind amânate. Instituțiile de credit se așteaptă ca în T3/2009 cererea de credite pe maturități scurte să se mențină la nivelul trimestrului anterior, în timp ce pe scadențe mai îndelungate să se reducă suplimentar.

Grafic 4: Dinamica cererii de credite

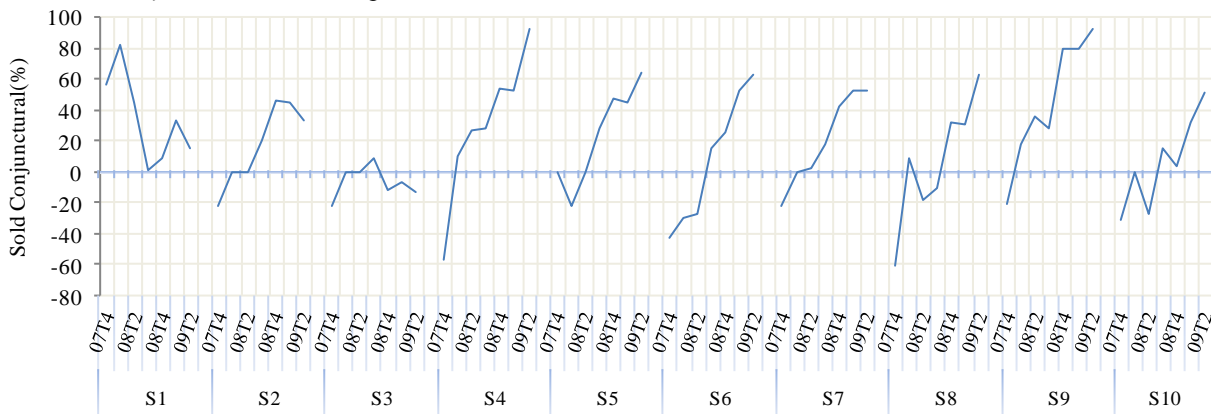

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a cererii de credite

A4. Evoluții ale riscului de credit asociat creditării companiilor nefinanciare

Băncile consideră că riscul de credit s-a majorat în toate ramurile economiei naționale, mai puțin sectorul energetic (Grafic 5). Cea mai pronunțată deteriorare se manifestă în continuare la nivelul sectorului tranzacțiilor imobiliare și al construcțiilor, opinie împărtășită de peste 90 la sută din bănci. Un risc de credit în creștere semnificativă față de trimestrul anterior au înregistrat și comerțul, turismul, industria financiară, transportul, comunicațiile și alte servicii.

Grafic 5: Evoluția riscului de credit pe ramuri de activitate

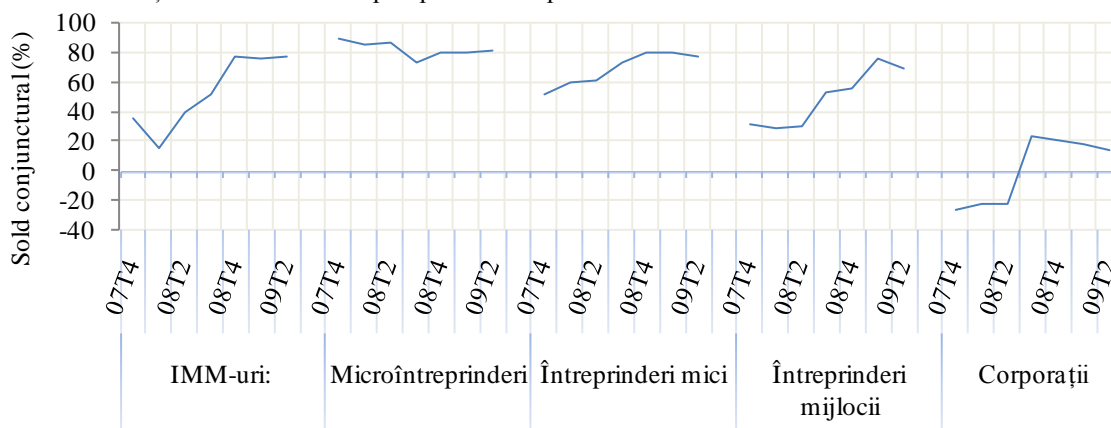

S1	Agricultura, piscicultură	S5	Comerț	S8	Intermediere financiară
S2	Industrie	S6	Turism	S9	Tranzacții imobiliare
S3	Energie	S7	Transport, comunicații, poștă	S10	Alte servicii
S4	Construcții				

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a riscului de credit

Evoluția riscului de credit în funcție de dimensiunea companiilor prezintă o dinamică similară ultimelor trimestre (Grafic 6). Din punct de vedere al accesului la finanțare, situația IMM-urilor cunoaște o nouă înrăutățire. Cauza cea mai probabilă o reprezintă majorarea numărului de insolvențe care afectează în principal acest segment al companiilor. Corporațiile sunt într-o poziție mult mai bună, situația lor necomportând, în opinia băncilor, modificări importante.

Grafic 6: Evoluția riscului de credit pe tipuri de companii

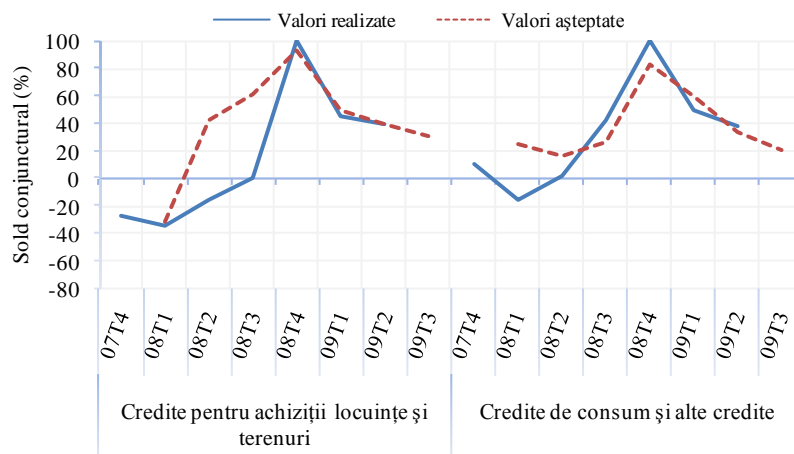
Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a riscului de credit

B. Creditarea populației

B1. Standardele de creditare a populației

Standardele de creditare au devenit într-o oarecare măsură mai restrictive în T2/2009, atât în cazul creditelor pentru achiziția de locuințe și terenuri, cât și în cazul creditelor de consum (Grafic 7). Opinia instituțiilor de credit în acest sens s-a dovedit a fi corectă pentru al treilea trimestru consecutiv. Procentul net al băncilor care au luat astfel de măsuri este de aproximativ 40%.

Grafic 7 - Modificarea standardelor de creditare a populației

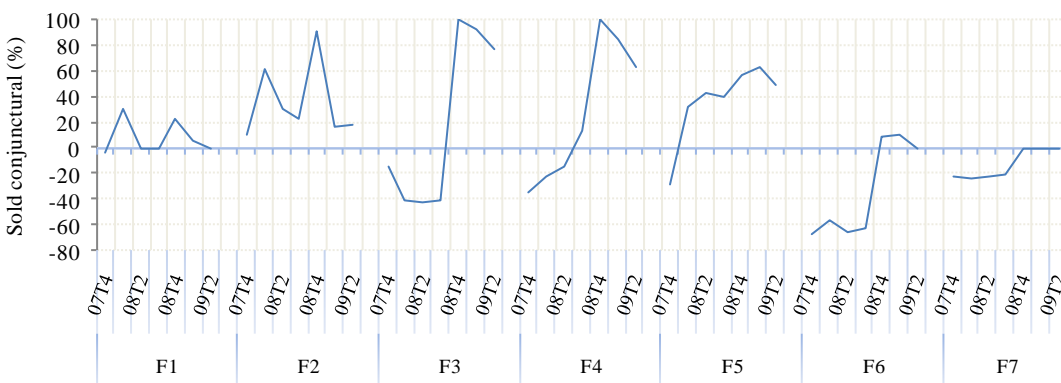
Notă: - valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare
- valorile așteptate privesc atât standardele, cât și termenii creditării

Limitarea și mai mult a accesului populației la surse de finanțare se întemeiază pe următoarele considerente generale: (i) rata restanțelor la populație a crescut de aproape trei ori (iun 09 – iun 08) apropiindu-se de 2%, cu o dinamică foarte accentuată în ultima perioadă, și (ii) așteptările privind șomajul și veniturile populației indică o deteriorare a ambilor indicatori.

B2. Aspecte specifice creditării ipotecare (achiziția de locuințe și terenuri)

Factorii care au contribuit la modificarea normelor de creditare în privința achiziției de locuințe și terenuri se referă la: (i) așteptările privind situația economică generală, (ii) așteptările privind piața imobiliară (modificarea probabilității apariției unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor), și (iii) modificarea ponderii creditelor neperformante pentru locuințe în portofoliul băncii.

Grafic 8 - Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

- F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră
- F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
- F3 Așteptările privind situația economică generală
- F4 Așteptările privind piața imobiliară (modificarea probabilității apariției unei creșteri/scăderi rapide și accentuate a prețurilor imobilelor)

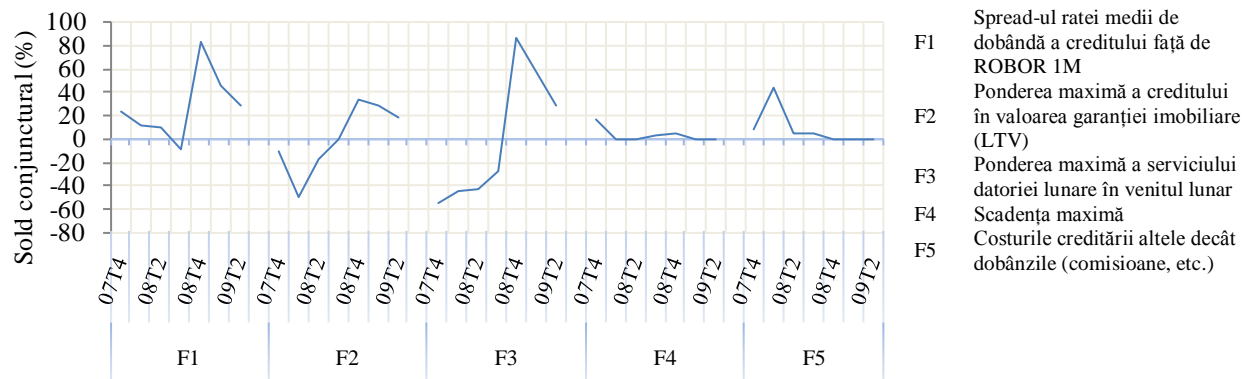
- F5 Modificarea ponderii creditelor neperformante pentru locuințe în portofoliul băncii
- F6 Modificarea concurenței din sectorul bancar*
- F7 Modificarea concurenței din sectorul nebanca*

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare

(i) Termenii creditării ipotecare

Înăsprirea termenilor creditării ipotecare și-a continuat tendința de temperare. Instituțiile de credit au rămas consecvente, îndreptându-și atenția asupra aceluiași termenii cărora le-au adus modificări și în ultimele două trimestre, în speță: (i) ponderea maximă a serviciului datoriei lunare în venit, (ii) spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M și (iii) ponderea maximă a creditului în valoarea garanției imobiliare (LTV) (Grafic 9).

Grafic 9 – Termenii creditării ipotecare

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor creditării

Tabel 1 – LTV și gradul maxim de îndatorare pentru creditul ipotecar

	LTV	LTV (medie bănci)	Grad maxim îndatorare	Grad maxim îndatorare (medie bănci)
Nivel maxim practicat în T2/2009 (conform normelor de creditare)	50% - 100%	77,6%	28% - 70%	50,3%
Nivel maxim practicat în T1/2009 (conform normelor de creditare)	50% - 100%	77,4%	28% - 70%	50,2%
Nivel maxim practicat în T4/2008 (conform normelor de creditare)	50% - 100%	81,1%	28,6% - 70%	53,4%
Nivel maxim practicat în T3/2008 (conform normelor de creditare)	75% - 100%	87,9%	40% - 70%	59,8%
Valori medii pt. total credite ipotecare în T2 2009	48% - 86%	66,8%	41% - 55%	45,2%
Valori medii pt. total credite ipotecare în T1 2009	48% - 86%	65,8%	25% - 55%	43,8%
Valori medii pt. total credite ipotecare în T4 2008	50% - 85%	68,4%	25% - 55%	42,9%
Valori medii pt. credite ipotecare acordate în T2/2009	44% - 85%	66%	29% - 65%	44,1%
Valori medii pt. credite ipotecare acordate în T1/2009	44% - 85%	64,2%	20% - 65%	43,1%
Valori medii pt. credite ipotecare acordate în T4/2008	53% - 93%	70,7%	36% - 65%	49,1%
Valori medii pt. credite ipotecare acordate în T3/2008	63% - 93%	70,9%	39% - 65%	55,3%
Valori medii pt. credite ipotecare acordate în T2/2008	62% - 92%	75,2%	28% - 65%	50,1%

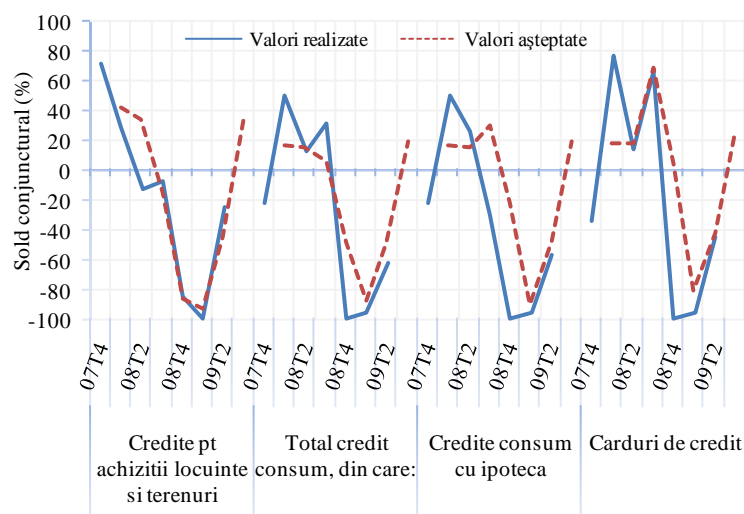
(ii) Evoluția cererii de credite ipotecare și a prețurilor la locuințe

Cererea de credite ipotecare a consemnat o nouă scădere în T2/2009, așa cum au anticipat băncile în trimestrul anterior (Grafic 10). De această dată, diminuarea cererii a avut o amploare mai redusă, procentul net al băncilor care au resimțit-o fiind de aproximativ 25%. Scăderea numărului solicitărilor se datorează mai multor factori: i) evoluția și perspectivele pieței

imobiliare (care a înregistrat corecții semnificative ale prețurilor încă de la sfârșitul lui 2008), ii) așteptările populației privind situația financiară și șomajul în următoarele 12 luni (care s-au deteriorat încă din T4/2008), precum și iii) restrângerea ofertei de credit (prin înăsprirea standardelor și termenilor de creditare). Așteptările băncilor pentru perioada următoare indică o oarecare revigorare a cererii de credite ipotecare, posibil favorizată și de lansarea programului guvernamental „Prima casă”.

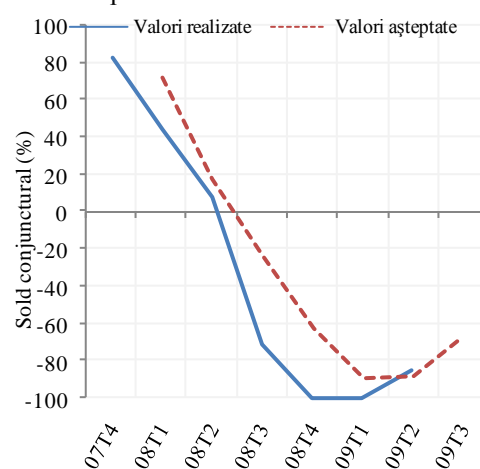
Corecțiile înregistrate pe piața imobiliară au continuat și în T2/2009, confirmând previziunile anterioare în acest sens. Aproximativ 85% din instituțiile de credit semnalează scăderea într-o oarecare măsură a prețului locuințelor (Grafic 10). Așteptările pentru perioada următoare indică menținerea aceleiași tendințe, însă cu o intensitate în scădere.

Grafic 10 – Modificarea cererii de credite

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunktural indică o creștere a cererii de credite

Grafic 11 - Evoluția prețului locuințelor conform aprecierii băncilor

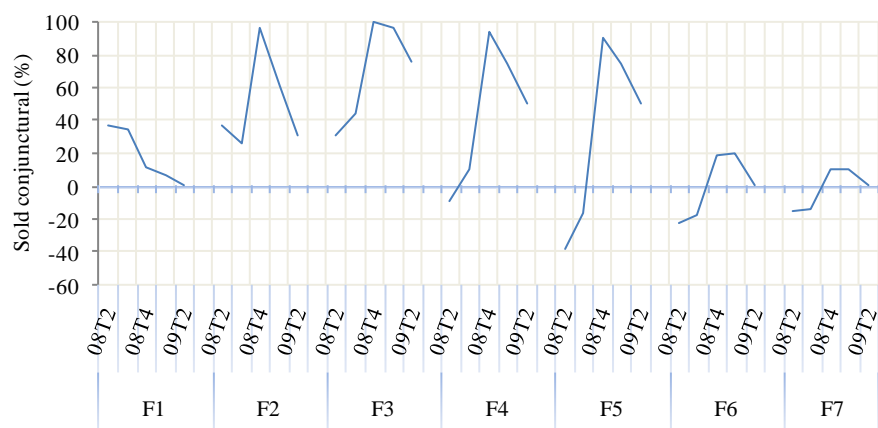

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunktural indică o majorare a prețului locuințelor

B3. Aspecte specifice creditului de consum

Factorii care au contribuit la modificarea normelor de creditare în privința creditului de consum se referă la: (i) așteptările privind situația financiară a populației, (ii) riscul asociat bonității clienților, și (iii) riscul asociat colateralului/garanțiilor.

Grafic 12 - Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare

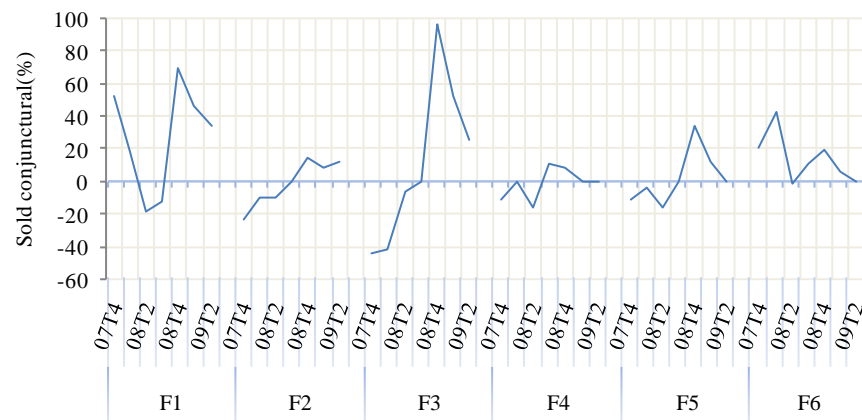
- F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii dumneavoastră
- F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
- F3 Așteptările privind situația financiară a populației
- F4 Riscul asociat bonității clienților
- F5 Riscul asociat colateralului/garanțiilor
- F6 Modificarea concurenței din sectorul bancar*
- F7 Modificarea concurenței din sectorul nebancar*

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a standardelor de creditare

(i) Termenii creditului de consum

Termenii creditului de consum au suferit câteva modificări, în sensul unei ușoare înăspriri. Ponderea băncilor care au revizuit clauzele contractelor de credit este în scădere (Grafic 11), dar atenția s-a îndreptat asupra aceluiași termen ca în trimestrele anterioare: i) ponderea maximă a serviciului datoriei lunare în venit și ii) spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M.

Grafic 13 - Termenii creditului de consum

- F1 Spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M
- F2 Avans minim
- F3 Ponderea maximă a serviciului datoriei lunare în venitul lunar
- F4 Scadența maximă
- F5 Plafon maxim pentru valoarea creditului
- F6 Costurile creditării altele decât dobânzile (comisioane, etc.)

Notă: valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor de creditare

(ii) Evoluția cererii de credit de consum

Cererea de credite de consum s-a restrâns în T2/2009 într-o măsură mai mare decât în cazul creditelor ipotecare (Grafic 10). În precedentele două trimestre înregistrau evoluții similare. Se constată astfel la nivelul populației o tendință de ajustare a apetitului pentru consum, urmare

evoluțiilor și a perspectivelor aferente pieței muncii. În structură, cererile pentru cardurile de credit au fost mai puțin afectate decât celelalte tipuri de credite de consum. Pentru trimestrul următor, băncile anticipează o revenire a cererii în teritoriu pozitiv.

Anexă

Sondajul este efectuat trimestrial de BNR în lunile ianuarie, aprilie, iulie și octombrie. Are la bază un chestionar (publicat în cadrul analizei din mai 2008) care este transmis primelor 10 bănci alese după cota de piață aferentă creditării companiilor și populației. Aceste instituții dețin aproximativ 80% din creditare.

Chestionarul este structurat în două secțiuni, urmărind distinct caracteristicile creditului către (A) companii nefinanciare și (B) populație. Întrebările vizează opiniile băncilor privind evoluția:

- standardelor de creditare (normele interne de creditare sau criteriile ce ghidează politica de creditare a instituțiilor de credit),
- termenilor și condițiilor de creditare (obligațiile specifice agreate de creditor și debitor în contractul de credit încheiat, ex. rata dobânzii, colateralul, scadența etc.),
- riscurilor asociate creditării,
- cererii de creditare,
- altor detalii specifice creditării (așteptări privind prețul mediu pe metru pătrat al unei locuințe, ponderea serviciului datoriei în venitul populației, ponderea creditului în valoarea garanției imobiliare etc.).

Răspunsurile la întrebări sunt analizate din perspectiva **soldului conjunctural**.

În cazul întrebărilor care se referă la *standardele de creditare*, soldul conjunctural reprezintă diferența dintre procentul băncilor care au raportat înăsprirea standardelor și procentul băncilor care au raportat relaxarea acestora. Un sold conjunctural pozitiv semnalează că o proporție mai mare de bănci au înăsprișt standardele de creditare, în timp ce un sold conjunctural negativ presupune că o proporție mai mare de bănci au relaxat standardele de creditare.

În cazul întrebărilor care se referă la *cererea de credite*, soldul conjunctural reprezintă diferența dintre procentul băncilor care au raportat creșterea cererii de credite și procentul băncilor care au raportat scăderea acestora. Un sold conjunctural pozitiv semnalează că o proporție mai mare de bănci au raportat creșterea cererii de credite, în timp ce un sold conjunctural negativ presupune că o proporție mai mare de bănci au raportat scăderea cererii de credite. Soldul conjunctural este calculat ținându-se cont de cota de piață a băncilor repondente. În mod similar sunt tratate răspunsurile și la celelalte întrebări, cu specificația că în notele graficelor sunt explicate valorile pozitive ale soldului conjunctural.

Opiniile acoperă evoluțiile din ultimele trei luni și așteptările privind următoarele trei luni.